

KOHALIKU OMAVALITSUSE KAEBEÕIGUS

Priit Lello

Tallinna linna õigusdirektor

26.03.2014

Kaks teed

- Põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus
 - Abstraktne normikontroll
- Halduskohtumenetlus
 - Haldusakti/toimingu vaidlustamine
- *KOVide esinduskogu kaebeõigus*

Põhiseaduslikkuse järelevalve

KOV-il on õigus Riigikohtus vaidlustada:

- väljakuulutatud, kuid jõustumata seadus või jõustumata Vabariigi Valitsuse või ministri määrus (põhiseadusevastaseks tunnistamise nõue)
- jõustunud seadust, Vabariigi Valitsuse või ministri määrust või selle sätet (õigusakti kehtetuks tunnistamise nõue)

NB! KOVil ei ole õigus esitada taotlust tunnistada õigustloova akti andmata jätmine põhiseadusega vastuolus olevaks

Taotluse esitamise eeldused

Riigikohtus menetluse algatamiseks peab olema täidetud 3 nõuet:

- taotluse peab olema esitanud KOVi **volikogu**
- peab olema väidetud PSJKS §-s 7 nimetatud õigusakti (so õigustloova akti) või selle sätte **vastuolu KOVi põhiseaduslike tagatistega**
- **KOVi põhiseaduslike tagatiste riive** peab olema vaidlustatud õigusakti või sätte puhul võimalik
- **Riive on põhiseaduspärane**, kui õigusakt on kehtestatud ettenähtud menetluskorras ja vormis pädeva organi poolt ning see kehtestati kehtiva õiguse alusel ja on sellega kooskõlas

Ülevaade Tallinna taotlustest

VAIDLUSTATUD ÕIGUSAKT

RIIGIKOHTU LAHEND

Sõjahaudade kaitse seadus

08.06.2007

[3-4-1-4-07](#)

Raamatupidamise seadus

15.12.2008

RTJ 17

[3-4-1-14-08](#)

Riigikontrolliseadus

19.03.2009

[3-4-1-17-08](#)

Kohaliku omavalitsuse
volikogu valimise seadus
(KOVVS)

09.06.2009, [3-4-1-2-09](#)

20.09.2011, [3-4-1-16-11](#)

22.12.2009, [3-4-1-16-09](#)

Maksukorralduse seadus

26.06.2009

[3-4-1-4-09](#)

Riigi 2009 lisaeelarve

16.03.2010

[3-4-1-8-09](#)

Näiteid taotluse lubatavusest (1)

- Sõjahaudadega seotud küsimused
- Raamatupidamise üldeeskirjas majandusaasta aruandes andmete kajastamise reeglid
- Riigikontrolli pädevus KOVi kontrollimisel

Näiteid taotluse lubatavusest (2)

- KOVi valimiste läbiviimine ja kandidaatide ülesseadmise piirangud
- KOVi rahastamiskorraldus
- Maksukorraldus – rahaliste vahendite KOVile laekumise perioodilisus

Näiteid, millal taotlus ei ole lubatav (1)

- RTJ ei saa vaidlustada, kuna pole õigustloov akt
- RPSi ei saa vaidlustada põhjusel, et see on õigusselgusetu
- Teiste isikute subjektiivsete õiguste kaitsmine

Näiteid, millal taotlus ei ole lubatav (2)

- Valimiskorra kehtestamine on riigielu küsimus (ringkonnad, mandaatide jaotus, volikogu suurus, elektrooniline hääletamine)
- Õigustloova akti andmata jätmise vaidlustamine

Riigikohtu 16.03.2010 otsuse peamised järeldused

Kohus otsustas tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks õigusaktide andmata jätmise, mis:

- sätetaksid, millised seadusega KOVi üksustele pandud kohustused on **omavalitsuslikud ja millised riiklikud**
- eristaksid KOVi üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha **riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning näeksid ette KOVi üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest**

Kas RK otsus on täidetud?

Riigikohus on tuvastanud KOVide
rahastamiskorralduse põhiseadusevastasuse...

...huvitav mõte, lähme edasi?!

Kaebus halduskohtule

- Kaebus teise avaliku võimu kandja vastu:
 - oma õiguste kaitseks (nt omandiõigus, haldusleping)
 - kui haldusakt või toiming takistab või raskendab KOVi ülesannete täitmist

Kaebus halduskohtule

- Haldusakti/toimingu vaidlustamine
- Haldusakti/toimingu raames PSJV menetluse algatamine

Kaebus riikliku ülesande täitmisel

- Tühistamisnõue
 - eelduseks haldusakti olemasolu
- Tuvastamisnõue - kas on riiklik ülesanne?
 - avalik-õiguslikus suhtes tähtsust omava faktilise asjaolu tuvastamine
- Kohustamisnõue - kulude hüvitamiseks?
- Kahjunõue?

Sammud kohustamiskaebuse esitamisel

- KOVi ülesande analüüs
- Kohtueelselt taotluse esitamine (alati ei ole kohustust):
 - kulude hüvitamisele kohustamiseks
- Kaebus halduskohtule
 - nõude tõendamine/tõendamiskoormuse jaotamine

Näiteid Tallinna kaebustest

- Teehoiu rahastamine (TeeS § 16 lg 1)
– VV korralduse tühistamisnõue
- HEV-kooli pidamise kulude katmine
(PGS § 2 lg 4) - kohustamisnõue
- Erakoolidele pearaha maksmine
(EraKS § 22) - kohustamisnõue
- *Riigi andmekogude pidamise kulude hüvitamise nõue?*

ELLi kaebeõigus

- Liidul on õigus oma liikmete ühiste huvide kaitsmiseks pöörduda kaebusega halduskohtusse (KOLS § 8 lg 3, HKMS § 44 lg 2)
- Eeldus:
 - liidu liikmete ühishuvi

Kokkuvõte (1)

- KOVidele on tagatud võimalused kohtulikuks kaitseks põhiseaduslike tagatiste ja subjektiivsete õiguste rikkumise korral
- KOVi kaebeõigus lähtub KOVi enesekorraldusõiguse tagamise eesmärgist
 - Tagada kogukonna huvide kaitsmine
- KOVide rahastamissüsteem on tunnistatud seadusevastaseks
- KOVide finantsgarantii rikkumise tõendamise keeruline

Kokkuvõte (2)

- Küsitav, kas RK otsus on tänaseks täidetud, pigem mitte
- KOVi võimalused RK otsuse täitmise tagamiseks on piiratud
- Riigi ülesande rahastamata jätmine ei too kaasa õigusakti põhiseadusevastasust
- KOVil võimalik kaitsta õigusi halduskohtus
- Riigi ja KOVi ülesannete piiritlemise kohtupraktikat vähe
- Mõistlik leppida ülesannete jaotuses kokku kohtuväliselt

Täna tähelepanu eest!

Priit Lello

Priit.Lello@tallinnlv.ee

